

CHABADA, M.: Úvod do čítania Jána Dunsca Scota. Ružomberok : Verbum, vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2012. 97 s. ISBN 978-80-8084-892-7

Meno autora tejto publikácie je širokej verejnosti už dobre známe, jednak vďaka dvom monografickým dielam o diele františkánskeho majstra Jána Dunsca Scota, jednak vďaka prekladom diel tohto stredovekého učenca, ale aj na základe propagácie menej známeho majstra Boethia z Dácie.

Najnovším počinom Michala Chabada je prehľadné, stručné a veľmi dobre zoradené dielo, ktoré má pomôcť študentom teológie či filozofie lepšie sa zorientovať pri čítaní diela Jána Dunsca Scota a podnietiť ich siahnuť po jeho pôvodných či odborných publikáciách. Hoci ide o skriptá, publikácia je do značnej miery odborná, čo znamená, že predpokladá už do istej miery znalosť ustálených a v stredovekej filozofii zaužívaných odborných termínov.

Z tohto hľadiska je dielo dobre zostavené. Skladá sa zo šiestich tematických oblastí, pričom každá z nich je svojím spôsobom dôležitou sondou do filozofie J. D. Scota a zároveň každá z nich nadväzuje na nasledujúce témy alebo ich rozvíja. Prvou z nich je problematika signifikácie, z hľadiska histórie spojená s otázkou univerzálií či všeobecných termínov. Chabada tu predstavuje antickej model a na ňom poukazuje aj na rôzne spôsoby interpretácie tejto antickej problematiky vzniku mentálnych termínov na začiatku stredoveku, pre ktoré sa viedli veľmi vyhrotené spory: od platonistov cez ultrarealistov, umiernených realistov či nominalistov.

Otázka signifikácie presahuje do oblasti ontológie. Základnou otázkou v tomto zmysle pre Scota je otázka individua (konkrétnej veci) a akým spôsobom môžeme niečo konkrétne jestvujúce spájať s niečím univerzálne poznaným. Chabada tu rozoberá otázku spoločnej prirodzenosti a princípu individuácie. Ide o problematiku, ktorá bola v stredovekej aristotelovskej tradícii značne živá a diskutovaná, takže sa ňou naozaj zaoberali veľikáni od Avicennu, T. Akvinského až po Ockhama. Scotus v tomto zmysle odmieta ako princíp individuácie matériu, navrhuje haecceitu.

Ďalšia oblasť sa vzťahuje na epistemologické súvislosti spomínanej spoločnej aj individuálnej známky vecí. Chabada tu predstavuje základné momenty intuitívneho a abstraktívneho poznania, akým spôsobom oba druhy poznania poznávajú. V tomto zmysle Scotus predovšetkým napáda iluminačnú teóriu Henricha z Gentu a drží sa Aristotelových východísk. Táto epistemologická stránka dobre presahuje do ďalšej oblasti, ktorú si autor zvolil – do metafyziky. Chabada najprv predstavuje základné teoretické vedy podľa Aristotela a neskôr základný predmet metafyzického skúmania – súcno. S pojmom súcna sa v aristotelovskej tradícii spája dvojica termínov: univocitne či ekvivocitne vypovedané termíny (a u Tomáša aj analógia), pričom náš autor bravúrne

vysvetľuje, v akom zmysle chápe Scotus univocitne vypovedaný pojem súcno. V stredovekej tradícii je toto závažným problémom, ktorý súvisí s vedeckým statusom metafyziky a vôbec s možnosťou metafyzických výrokov.

Ďalej sa autor zaoberá otázkou teológie a jej statusu. Usiluje sa poukázať na dovtedajšie chápanie teológie ako vedy a na odlišnú pozíciu či perspektívu teológa v porovnaní s filozofom. Scotus odlišuje teologické výroky od výrokov vedeckých (*per se*). S teologickými výroky sa nespája ani známka istoty, ani známka nevyhnutnosti či sylogizmu. Teológiu chápe skôr ako praktickú vedu, spojenú s nárokom na zdokonalenie človeka.

Teologická oblasť je doplnená ešte o etickú, o analýzu slobodného konania človeka v perspektíve prirodzeného zákona. Náš autor tu vysvetľuje úlohu vôle rozumu pri rozhodovaní, respektíve akým spôsobom sa obe potencie vzťahujú k sebe navzájom a ktorá z nich je dokonalejšia. K tejto problematike pripája aj oblasť prirodzeného zákona a jeho základné formulácie, ktoré sú postulátmi (mravného) konania.

Dielo je prehľadne a jasne napísané, dobre štylizované a zároveň ako učebné texty nestráca na odbornosti. V závere je doplnené o odporúčanú literatúru a o základné údaje zo života J. D. Scota. Náš autor pripojil kvôli prehľadnosti a jasnosti na záver aj slovníček ťažších termínov (aj latinských) s krátkym vysvetlením, aby sa čitateľ mohol lepšie zorientovať v pomerne ťažkej problematike scotovskej terminológie a zároveň sledovať logickú niť jeho záverov.

Celkovo môžeme povedať, že publikácia je novou výzvou na poli medievalistických štúdií, ktoré sú bohužiaľ na Slovensku stále iba raritou.

PhDr. Rastislav Nemeč, PhD.
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, P. O. Box 173
814 99 Bratislava